HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

דקשר העליון דאורייתא גרוע ועומד אי הכי תפילין נמי אי עביד ארבעה בתי ואייתי אחרינא ואנח גבייהו האי לחודיה קאי והאי לחודיה קאי ואי עביד חמשה בתי גרוע ועומד הוא האמר ר' זירא א)[א]בית חיצון שאינו רואה את האויר פסול: **מתני'** [ב]אין ממיתין אותו לא בבית דין שבעירו ולא בבית דין שביבנה אלא מעלין אותו לבית דין הגדול שבירושלים ומשמרין אותו עד הרגל וממיתין אותו ברגל שנאמר [1]וכל העם ישמעו ויראו ולא יזידון עוד דברי ר' עקיבא ר' יהודה אומר אין מענין את דינו של זה אלא ממיתין אותו מיד וכותבין ושולחין בכל המקומות איש פלוני ב)מתחייב מיתה בבית דין: **גמ'** תנו רבנן ג)אין ממיתין אותו לא בבית דין שבעירו ולא בבית דין שביבנה אלא מעלין אותו לב"ד הגדול שבירושלים ומשמרין אותו עד הרגל וממיתין אותו ברגל שנאמר וכל העם ישמעו ויראו דברי רבי עקיבא אמר לו ר' יהודה וכי נאמר יראו וייראו והלא לא נאמר אלא ישמעו וייראו למה מענין דינו של זה אלא ממיתין אותו מיד וכותבין ושולחין בכל מקום איש פלוני נתחייב מיתה בבית דין ת"ר ארבעה צריכין הכרזה [ג]המסית [ד]ובן סורר ומורה [ה]וזקן ממרא [ו]ועדים זוממין בכולהו כתיב בהו וכל [2]העם [3]וכל ישראל בעדים זוממין כתיב [4]והנשארי' דלא כולי עלמא חזו לסהדותא: **מתני'** נביא השקר [ז]המתנבא מה שלא שמע ומה שלא נאמר לו מיתתו בידי אדם [ח]אבל הכובש את נבואתו [ט]והמוותר על דברי נביא [י]ונביא שעבר על דברי עצמו מיתתו בידי שמים שנאמר [5]אנכי אדרש מעמו [כ]המתנבא בשם עבודת כוכבים ואומר כך אמרה עבודת כוכבים אפי' כוון את ההלכה לטמא את הטמא ולטהר את הטהור [ל]הבא על אשת איש כיון שנכנסה ד)לרשות הבעל לנשואין אע"פ שלא נבעלה הבא עליה הרי זה בחנק וזוממי בת כהן ובועלה [מ]שכל המוזמין ה)מקדימין לאותה מיתה [נ]חוץ מזוממי בת כהן ובועלה: **גמ'** תנו רבנן שלשה מיתתן בידי אדם ושלשה מיתתן בידי שמים המתנבא מה שלא שמע ומה שלא נאמר לו והמתנבא בשם עבודת כוכבים מיתתן בידי אדם הכובש את נבואתו והמוותר על דברי נביא ונביא שעבר על דברי עצמו מיתתן בידי שמים מנהני מילי אמר רב יהודה אמר רב דאמר קרא [6]אך הנביא אשר יזיד לדבר דבר בשמי זה המתנבא מה שלא שמע ואשר לא צויתיו הא לחבירו צויתיו זה המתנבא מה שלא נאמר לו ואשר ידבר בשם אלהים אחרים זה המתנבא בשם עבודת כוכבים וכתיב ומת הנביא ההוא ו)וכל מיתה האמורה בתורה סתם אינה אלא חנק הכובש את נבואתו והמוותר על דברי נביא ונביא שעבר על דברי עצמו מיתתן בידי שמים [א] דכתיב [2]והאיש אשר לא ישמע (א) קרי ביה לא ישמיע וקרי ביה לא ישמע אל דברי וכתיב אנכי אדרש מעמו בידי שמים: המתנבא מה שלא שמע: כגון צדקיה בן כנענה דכתיב [7]ויעש לו צדקיה בן כנענה קרני ברזל מאי הוה ליה למיעבד רוח נבות אטעיתיה דכתיב [8]ויאמר ה' מי יפתה את אחאב ויעל ויפול ברמות גלעד ויצא הרוח ויעמד לפני ה' ויאמר אני אפתנו ויאמר תפתה וגם תוכל צא ועשה כן אמר רב יהודה מאי צא צא ממחיצתי ז)מאי רוח אמר רבי יוחנן רוחו של נבות היזרעאלי הוה ליה למידק כדרבי יצחק דאמר רבי יצחק סיגנון אחד עולה לכמה נביאים ואין שני נביאים מתנבאין בסיגנון אחד עובדיה אמר [9]זדון לבך השיאך ירמיה אמר [10]תפלצתך השיא אותך זדון לבך והני מדקאמרי כולהו כהדדי שמע מינה לא כלום קאמרי דילמא לא הוה ידע ליה להא דרבי יצחק יהושפט הוה התם וקאמר להו דכתיב [11]ויאמר יהושפט האין פה נביא ח)(עוד לה') אמר ליה הא איכא כל הני אמר ליה כך מקובלני מבית אבי אבא סיגנון אחד עולה לכמה נביאים ואין שני נביאים מתנבאים בסיגנון אחד המתנבא מה שלא נאמר לו כגון חנניה בן עזור דקאי ירמיה בשוק העליון וקאמר [12]כה אמר ה' [צבאות] הנני שובר את קשת עילם נשא חנניה ק"ו בעצמו מה עילם שלא בא אלא לעזור את בבל אמר הקב"ה הנני שובר את קשת עילם כשדים עצמן על אחת כמה וכמה אתא איהו בשוק התחתון אמר [13]כה אמר ה' וגו' שברתי את עול מלך בבל א"ל רב פפא לאביי האי לחבירו נמי לא נאמר א"ל כיון דאיתיהיב ק"ו למידרש כמאן דאיתמר ליה דמי הוא ניהו דלא נאמר לו המתנבא בשם עבודת כוכבים כגון נביאי הבעל הכובש את נבואתו כגון יונה בן אמיתי והמוותר על דברי נביא כגון

חבריה

שאינו רואה את האויר. כגון שהוסיף בית חמישי עליהם בצדו או דבר אחר: **מתני'** ט) **כל ישראל ישמעו.** צריך להשמיע מיתתו לרבים שלא יעשה אדם עוד כן: **לא בבית דין שביבנה.** אם נשאלו לבית דין שבלשכת הגזית ואמרו להם וחזר לעירו ושהה ימים עד שגלתה סנהדרי גדולה ליבנה ועדיין הבית קיים ואחרי כן הורה כבתחילה אין ממיתין אותו ביבנה ואע"פ ששם סנהדרי גדולה שסוף סוף אין נקבלים שם: **גמ' וכי נאמר וכל העם יראו וייראו.** דבעינן שיהו רואין במיתתו: **הכרזה.** פלוני מת בב"ד על שעבר עבירה זו כדי לרדות את האחרים: **וכל ישראל.** ישמעו וייראו: **ובעדים זוממים כתיב והנשארים.** ישמעו וייראו משום דלא שייך למיכתב וכל העם דלאו כולי עלמא חזו לסהדותא שיש גזלנין ומלוי ברבית ומועלים בשביעית שהן פסולים לעדות: **מתני' ומה שלא נאמר לו.** אע"פ שנאמר לחבירו. ובגמרא יליף לה: **הכובש נבואתו.** שלא אמרה כגון יונה בן אמיתי: **והמוותר על דברי נביא.** המפקירם שלא חשש למה שאמר לו הנביא: **גמ' והאיש אשר לא ישמע.** היינו מוותר: **קרי ביה איש אשר לא ישמיע.** היינו כובש וקרי ביה לא ישמע שהוא עצמו אינו נשמע היינו עובר על דברי עצמו: **ויצא הרוח ויאמר אני אפתנו.** אלא והייתי רוח שקר בפי כל נביאיו: **סיגנון.** דבר מליצות של רוח הקודש: **עולה לכמה נביאים.** נכנס בלבם לזה בלשון זה ולזה בלשון זה והכל אחד: **ואין שני נביאים מתנבאין בסיגנון אחד.** בלשון אחד ואלו כולן לשון אחד היו אומרים דכתיב' הנה נא כל הנביאים אומרים פה אחד טוב:

חבריה

קשר העליון דאורייתא. פי' בקונט' דפלוגתא היא בפ' התכלת (מנחות דף לט. ושם) וליתיה אלא דמסקינן התם כ) שמע מינה קשר העליון דאורייתא: **ולא בבית דין שביבנה.** פירש בקונטרס אם נשאלו בבית דין שבלשכת הגזית ואמרו להם וחזר לעירו ושהה ימים עד שגלתה סנהדרי גדולה ותימה דסוף סוף כשממתינין עד הרגל היאך ממיתין הא כיון דגלתה סנהדרין אין דנין דיני נפשות כדאמר בפרק היו בודקין (לעיל דף מא.) וכי תימא דברגל חוזרים ב"ד הגדול ויושבין בלשכת הגזית אף לאחר שגלו ואז דנין אותו חדא דאם כן משכחת ליה לרבן יוחנן בן זכאי דהוה בסנהדרין ובפרק היו בודקין (שם) לא משמע הכי ועוד מאי עינוי הדין יש הא אין שייך עינוי הדין אלא כשמשהין אותו אחר גמר דינו כדמוכח בפרק אחד דיני ממונות (לעיל דף לה.) דפריך לגמרוהו לדיניה בשבתא וליקטלוהו וכו' ומשני אתה מענה את דינו והדר פריך לדיינוהו במעלי שבתא וכו' ועוד מאי אריא זקן ממרא בשאר עבירות נמי ועוד אמאי נקט יבנה לימא לא בב"ד שבחנות ודוחק לומר דאעבירה דקודם שגלתה סנהדרין דנין אף לאחר שגלתה ולא אמרינן מקום גורם כיון דבשעת עבירה סנהדרי גדולה במקומן ור"ת אומר דמיירי כשנגמר דינו קודם שגלתה סנהדרי: ל) **הכובש** נבואתו לוקה. לית ביה לאו ועוד דאין בו מעשה אלא מכין אותו עד שתצא נפשו כמו עשה סוכה ואינו עושה מ):

אליהו

עין משפט נר מצוה

סז א מיי' פ"ד מהל' ממרים הלכה ג:
סח ב ג מיי' פ"ג שם הלכה ח:
סט ד מיי' שם ופ"ז שם הלכה יג:
ע ה מיי' שם פ"ג הלכה ח:
עא ו מיי' שם ופי"ח מהל' עדות הל' ז:
עב ז מיי' פ"ה מהל' ע"ז הלכה ח [ופ"ט מהל' יסודי התורה הל"א] סמג לאוין לה:
עג ח מיי' פ"ט מהלכות יסודי התורה הל' ג סמג לאוין לג:
עד ט מיי' שם הל' ג סמג עשין ו:
עה י מיי' שם הלכה ג סמג לאוין שם:
עו כ מיי' פ"ה מהל' ע"ז הל' ו סמג שם:
עז ל מיי' פ"ג מהל' איסורי ביאה הל' ד:
עח מ מיי' פי"ח מהל' עדות הלכה א סמג עשין קי:
עט נ מיי' שם פ"כ הל"י:

◆

רבינו חננאל

אמרי היכי דמי אי נימא דעבד ד' בתי בטבלא ואייתי בית אחרינא אנח גבייהו ולא חבריה בהדייהו אמאי חייב האי לחודיה קאי והני לחודייהו קיימי ואי מתחלה עבדינהו ה' בתי ופילש בית חד לחבריה דהיינו ד' כיון דעבדינהו שלא כהלכתן לאו תפלין דכתיבי באורייתא נינהו כלל והאי לא איגרע לפי שהוסיף עליו אלא גרוע ועומד הוה מעיקרא דהא פסול הוא כר' זירא דאמר בית המפולש לחבירו פסול ופרישנ' לא צריכא כגון דעבד טוטפת בת ד' בתי דהויא כהלכתא תפלין מעילאי ואייתי בית אחרינא וחבריה בהדייהו דהיינו כל המוסיף גורע העיקר וכדרבא דאמר בית החיצון שאינו רואה את האויר פסול והאי כיון דאייתי בית מאבראי ואוקמיה קמי החיצון נעשה החיצון פנימי ואינו רואה אויר לפיכך הוא פסול ואתינן להשוויי לולב וציצית לתפילין ונדחו דלא דמו: **ת"ר** אין ממיתין אותו אלא בבב"ד הגדול שבירושלים ואין ממיתין אותו אלא ברגל דברי ר' עקיבא. ר' יהודה אומר ממיתין אותו מיד לפי שאין מענין דינו כו': **ת"ר** ד' צריכין הכרזה מסית ובן סורר ומורה וזקן ממרא ועדים זוממין כולהו משום [דכתיב בהון] וכל ישראל וכל העם. בעדים זוממין כתיב והנשארים דלאו כולי עלמא חזו לסהדותא: **ת"ר** ג' מיתתן בידי אדם המתנבא מה שלא שמע ומה שלא נאמר לו והמתנבא בשם ע"ז. מנא הני מילי אמר רב יהודה אמר רב דאמר קרא אך הנביא אשר יזיד לדבר דבר בשמי זה המתנבא מה שלא שמע את אשר לא צויתיו הא לנביא אחר צויתיו זה המתנבא מה שלא נאמר לו. ואשר ידבר בשם אלהים אחרים זה המתנבא בשם ע"ז וכתיב ומת הנביא ההוא (שכל) [וכל] מיתה האמורה בתורה סתם חנק הוא. אבל נביא הכובש נבואתו והמוותר על דברי הנביא ונביא שעבר על דברי עצמו מיתתן בידי שמים. ואסיקנא המתנבא מה שלא שמע כגון צדקיה בן כנענה. ואע"ג דאמרינן מדכתיב ויאמר אצא והייתי רוח שקר בפי כל נביאיו שמעינן מינה רוח נבות אטעיתיה מדהוה ליה למבדק בהא דאין סיגנון אחד עולה לשני נביאים. כלומר אין ב' נביאים מתנבאים בסיגנון אחד. והני כולהו עלה להן סיגנון אחד כלומר דבר אחד (וכולן מתנבאין בסיגנון אחד). כדכתיב עלה ויתן ה' ביד המלך ש"מ אין נבואה זו כהוגן דא"ר יצחק סיגנון אחד עולה לכמה נביאים ואין ב' נביאים מתנבאים בסיגנון אחד עולה לכמה נביאים זה עובדיה וירמיה עובדיה הוציא בלשון זדון לבך השיאך. וירמיה אמר תפלצתך השיא אותך זדון לבך ודחינן ודלמא צדקיה בן כנענה לא הוה ידע הא שמעתא דר' יצחק ופרקינן יהושפט הוה התם ואמר להו כך מקובל אני מבית אבי אבא שאין שני נביאים מתנבאין בסיגנון אחד. והיינו דכתיב ויאמר יהושפט האין פה נביא לה' עוד ונדרשה מאתו. כלומר אלו כולן אינן נביאי ה': **המתנבא** מה שלא נאמר לו כגון חנניה בן עזור דשמע לירמיה דאמר כה אמר ה' צבאות הנני שובר את קשת עילם וגו' נשא ק"ו כה אמר ה' צבאות אלהי ישראל לאמר שברתי את עול מלך בבל וזה הק"ו יש לו לירמיה לשאת אותו אבל לזולתו לא. המתנבא בשם ע"ז כגון נביאי [הבעל] אלו כולן מיתתן בידי אדם. אבל הכובש את נבואתו כגון יונה בן אמיתי דינו בידי

מסורת הש"ס

א) [בערוך ערך פלש א' גרים בית המפולש לחבירו פסול פי' אי מתחלה עבדינהו ה' בתי ופליש חד בית לחבריה דהיינו ד' בתי וכו' ע"ש], ב) [במשנה שבמשניות ובברייתא הסמוכה איתא נתחייב], ג) [תוספתא פי"א], ד) [פירש"י על בבא זו ע' ברש"י לקמן ל. ועי"ע בפירש"י למכות ב. ד"ה התם קאי וכו' ובמ"ש תוס' שם ד"ה כל כו' ובד"ה זוממין], ה) מכות ב. [ע"ש], ו) [לעיל נ: פד:], ז) שבת קמט: [לקמן קנ:], ח) [נ"ל לה' עוד], ט) [נ"ל אחר ד"ה לא בבית], י) [מ"א כב], כ) [דף לט.], ל) זה שייך לע"ב, מ) [כתובות פו.],

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' דכתיב והאיש אשר לא ישמע וקרי ביה לא ישמיע וקרי ביה לא יִשָּׁמַע:

◆

הגהות הגר"א

[א] גמ' והאיש אשר לא ישמע וגו'. נ"ב גי' הגאונים והיה וגו' אשר וגו' וכתיב אנכי וגו'. והיא הנכונה:

◆

מוסף רש"י

הובא בסוף המסכת.

◆

תורה אור השלם

1. וְכָל הָעָם יִשְׁמְעוּ וְיִרָאוּ וְלֹא יְזִידוּן עוֹד: דברים יז יג
2. וְכָל יִשְׂרָאֵל יִשְׁמְעוּ וְיִרָאוּן וְלֹא יוֹסִפוּ לַעֲשׂוֹת כַּדָּבָר הָרָע הַזֶּה בְּקִרְבֶּךָ: דברים יג יב
3. וּרְגָמֻהוּ כָּל אַנְשֵׁי עִירוֹ בָאֲבָנִים וָמֵת וּבִעַרְתָּ הָרָע מִקִּרְבֶּךָ וְכָל יִשְׂרָאֵל יִשְׁמְעוּ וְיִרָאוּ: דברים כא כא
4. וְהַנִּשְׁאָרִים יִשְׁמְעוּ וְיִרָאוּ וְלֹא יֹסִפוּ לַעֲשׂוֹת עוֹד כַּדָּבָר הָרָע הַזֶּה בְּקִרְבֶּךָ: דברים יט כ
5. וְהָיָה הָאִישׁ אֲשֶׁר לֹא יִשְׁמַע אֶל דְּבָרַי אֲשֶׁר יְדַבֵּר בִּשְׁמִי אָנֹכִי אֶדְרֹשׁ מֵעִמּוֹ: דברים יח יט
6. אַךְ הַנָּבִיא אֲשֶׁר יָזִיד לְדַבֵּר דָּבָר בִּשְׁמִי אֵת אֲשֶׁר לֹא צִוִּיתִיו לְדַבֵּר וַאֲשֶׁר יְדַבֵּר בְּשֵׁם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וּמֵת הַנָּבִיא הַהוּא: דברים יח כ
7. וַיַּעַשׂ לוֹ צִדְקִיָּהוּ בֶן כְּנַעֲנָה קַרְנֵי בַרְזֶל וַיֹּאמֶר כֹּה אָמַר יְיָ בְּאֵלֶּה תְּנַגַּח אֶת אֲרָם עַד כַּלּוֹתָם: דברי הימים ב יח י
8 וַיֹּאמֶר יְיָ מִי יְפַתֶּה אֶת אַחְאָב וְיַעַל וְיִפֹּל בְּרָמֹת גִּלְעָד וַיֹּאמֶר זֶה בְּכֹה וְזֶה אֹמֵר בְּכֹה: וַיֵּצֵא הָרוּחַ וַיַּעֲמֹד לִפְנֵי יְיָ וַיֹּאמֶר אֲנִי אֲפַתֶּנּוּ וַיֹּאמֶר יְיָ אֵלָיו בַּמָּה: וַיֹּאמֶר אֵצֵא וְהָיִיתִי רוּחַ שֶׁקֶר בְּפִי כָּל נְבִיאָיו וַיֹּאמֶר תְּפַתֶּה וְגַם תּוּכָל צֵא וַעֲשֵׂה כֵן: מלכים א כב כ-כב
9. זְדוֹן לִבְּךָ הִשִּׁיאֶךָ שֹׁכְנִי בְחַגְוֵי סֶלַע מְרוֹם שִׁבְתּוֹ אֹמֵר בְּלִבּוֹ מִי יוֹרִדֵנִי אָרֶץ: עובדיה א ג
10. תִּפְלַצְתְּךָ הִשִּׁיא אֹתָךְ זְדוֹן לִבֶּךָ שֹׁכְנִי בְּחַגְוֵי הַסֶּלַע תֹּפְשִׂי מְרוֹם גִּבְעָה כִּי תַגְבִּיהַּ כַּנֶּשֶׁר קִנֵּךְ מִשָּׁם אוֹרִידְךָ נְאֻם יְיָ: ירמיהו מט טז
11. וַיֹּאמֶר יְהוֹשָׁפָט הַאֵין פֹּה נָבִיא לַייָ עוֹד וְנִדְרְשָׁה מֵאוֹתוֹ: מלכים א כב ז
12. כֹּה אָמַר יְיָ צְבָאוֹת הִנְנִי שֹׁבֵר אֶת קֶשֶׁת עֵילָם רֵאשִׁית גְּבוּרָתָם: ירמיהו מט לה
13. כֹּה אָמַר יְיָ צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר שָׁבַרְתִּי אֶת עֹל מֶלֶךְ בָּבֶל: ירמיהו כח ב